

VASILE GOLDIȘ ÎN CETATEA MARIU UNIRII LA 1 DECEMBRIE 1918

de
MARCEL ȘTIRBAN

Sint în istoria țării noastre, ca de altfel în istoria oricărui popor, momente de o importanță și semnificație aparte. Sint acele evenimente care încununează un ideal suprem, realizat printr-un efort la scara întregii națiuni. Asemenea momente, oricând și oriunde au avut loc, au însemnat și vor însemna zidiri monumentale ridicate întotdeauna de generații înfrățite, impresionante prin tărie și dimensiuni, copleșitoare prin frumusețea arhitecturală și pilduitoare prin perspectivele deschise. Desăvârșirea statului național unitar român realizată la 1 Decembrie 1918 înseamnă tocmai temelia unei asemenea construcții. Este piatra de temelie, dar și de legătură, ce s-a pus atunci la Alba Iulia istoriei unui popor unit prin vrerea și voința sa, în virtutea unor drepturi sacre.

Ceea ce s-a înfăptuit atunci la Alba Iulia n-a putut fi revendicat de nici un partid politic, de nici un om din vremea Unirii. Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 este o operă colectivă, a întregii națiuni române, realizată printr-o deplină și firească solidaritate. Nu a fost însă un act spontan și nici numai al generației de la 1918. În Cetatea Albei — și dincolo de ea — stăteau din străvechi timpuri mărturiile unor neîncetate lupte purtate de românii transilvăneni, crișeni, bănățeni și maramureșeni pentru drepturi sociale și naționale. Apoi, de pe Cîmpia Libertății de la Blaj au stăruit, fără încetare, peste timpuri și peste locuri, chemarea și dorința exprimate la mijlocul veacului trecut — și nu numai atunci — „*Vrem să ne unim cu Țara!*“

Marea Unire, operă a întregii națiuni prin ceea ce s-a vrut la 1848 și prin — și cum — s-a realizat în 1918, rămîne în același timp și opera fiecărui ins din cei peste o sută de mii de români aflați pe Cîmpul lui Horea, a fiecărui român din toate ținuturile românești de dincoace de munți, din vremea aceea și din toate timpurile. Printre ei s-a numărat și Vasile Goldiș, fruntaș al luptei naționale de multă vreme, unul din cei mai activi membri ai Consiliului Național Român Central de la Arad, unul din cei mulți care au pregătit Actul Unirii, și cel căruia i-a revenit, asemeni lui Simion Bărnuțiu, la 1848, să aducă în Sala Unirii toată istoria frământată a națiunii române.

Nu este singura manifestare a lui Vasile Goldiș legată de Actul Unirii. El s-a implicat cu întreaga sa ființă în toate acțiunile românilor din toamna anului 1918, ocupînd un loc fruntaș.

Vasile Goldiș a luat cuvîntul după președintele Marii Adunări Naționale, Gh. Pop de Băsești. Octogenar, socotind anii săi de viață, președinte de multă vreme al P.N.R., membru de seamă al aceleiași partid de multe decenii, el se adresase Măritei Adunări Naționale, încercat de anii mulți puși în slujba națiunii române și plin de emoții în același timp. Martor al istoriei românilor transilvăneni, Gh. Pop de Băsești evocă, în cuvîntul său, istoria lor, pornind de la una din marile confruntări, de la 1848, cînd Adunarea Națională de pe Cîmpia Libertății de la Blaj — spunea el — „a luat hotărîrea cu care avea să înfrunte iobăgia, în care gema sărmana națiune română“. Vorbind apoi de dubla asupra, națională și socială, numindu-le drept și semnificativ „iobăgia sufletelor noastre“ și „iobăgia de clasă“, caracteristice amîndouă deceniilor ce au urmat revoluției, subliniază dreptul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de a aduce — așa cum au făcut-o și în alte împrejurări adunările naționale, hotărîri pe seama națiunii române. „La locul acesta sfințit de sîngele marilor noștri martiri — spunea Gh. Pop de Băsești — v-ați adunat și D-voastră ca să sfărmați și cătușele robiei noastre spirituale, ale robiei noastre seculare și să decidem ca un popor liber asupra sorții noastre“. Salută apoi pe toți cei prezenți, salută „Adunarea liberă a tuturor românilor din Transilvania, Ungaria și Banat“, lăsîndu-l mai departe pe Vasile Goldiș să vorbească și să prezinte apoi Proiectul Hotărîrii, spre votul Marii Adunări Naționale.

Și a vorbit Vasile Goldiș întrecîndu-se pe sine și pe alții, din vremea lui sau mai dinainte. A fost în adevăr un mare discurs politic. Nici nu putea fi altfel. Prin întregul său conținut, discursul lui Goldiș înseamnă o cuprinzătoare și autentică Expunere de motive la proiectul unei hotărîri populare, cu valoare de lege și de referendum în același timp. Expunerea a fost inspirată de voința românilor din satele și orașele noastre, de întreaga istorie națională. Cea dintîi — voința-, era bine cunoscută de Goldiș ca om politic de primă mărime cum s-a dovedit a fi în toamna anului 1918. Cea de a doua — istoria națiunii române —, a cunoscut-o ca bun istoric ce era.

A cunoscut-o, a înțeles-o și a adus-o în Sala Unirii, imaginar, într-o țînută demnă, academică, pentru a o așeza — așa cum era și firesc, drept temei hotărîrilor Marii Uniri. Este în tot ceea ce a rostit Goldiș la 1 Decembrie 1918 istoria „trunchiului viguros al tracilor daco-geți“ întîii locuitori ai pămîntului nostru, ai dacilor și ai romanilor; este istoria urmașilor lor, stăpîni ai „trecătorii nesfîrșitelor semînții“, cum definește Vasile Goldiș o epocă din istoria poporului român; este istoria întregii națiuni române din toate timpurile. Vechimea și continuitatea, aceeași limbă, aceleași obiceiuri păstrate peste veacuri și peste granițele artificiale existente o vreme între români, au fost, pentru Goldiș supreme argumente în calea Unirii. El a invocat apoi legendarele virtuți ale românilor moldoveni, munteni și transilvăneni, aceleași pretutindeni, în confruntările, în nesfîrșitele lupte purtate, adeseori împreună și întotdeauna în

același scop, al păstrării ființei naționale, fiind totodată scut și sentinela — cum spunea Goldiș — la porțile civilizației europene, făurindu-și din toate un „titlu nepieritor și îndreptățire la recunoștința întregii omeniri“.

Goldiș a negat, în același context, dreptul oricărei puteri de a revendica, în numele războaielor de cuceriri purtate, dreptul de a stăpîni pe mai departe națiunea română, pe care toți cuceritorii, oricînd au venit, pe aceste meleaguri au găsit-o și în aceleași locuri au lăsat-o. Românii — arată Goldiș — au fost făuritorii unei culturi materiale și spirituale aici pe pămînturile locuite de ei, bine cunoscute și unanim dovedite de izvoarele istoriei naționale și universale în același timp. Au fost primiți stăpîni de drept și de fapt ai bunurilor create de înaintașii lor, daco-geții cu veacuri înainte. Parțial și temporar le-au putut pierde în virtutea dreptului forței exercitat asupra lor. Era un drept nerecunoscut de români și împotriva lui s-au răzvrătit, s-au răscolit, au luptat cu arme de foc, ori cu cele ale cuvîntului. Și crezul lor și lupta lor, Vasile Goldiș le remorchează în Sala Unirii, socotindu-le pe toate dovezi — grăitoare dovezi — ale existenței noastre neîntrerupte în hotarele țării ce se vroia atunci deplin încheată.

Unirea lui Mihai Viteazul, răscoala din vremea lui Horea, personalitatea lui Iancu, Cîmpia Libertății și marile adevăruri rostite de Bărnăuțiu în catedrala Blajului în 1848, au fost evocate și invocate ca mărturii în sprijinul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, ca aspre dar drepte judecăți aduse stăpînirilor ce își încheiau socotelile prin destrămarea puterii dualiste.

Goldiș fundamentează astfel, într-o viziune complexă, dreptul la unire al românilor într-un cadru național statal, liber, independent, prin demersul istoric al poporului român. Vechimii și autohtoniei, continuității și permanenței românilor pe pămîntul ce se vroia reunit la 1 Decembrie 1918, le adăuga lupte acestora, continuă și dirză, împotriva tuturor popoarelor ce au bătut războinic la porțile cetăților românești, muntene, moldovene sau transilvănene, împotriva tuturor popoarelor migratoare. Tuturor le-a opus o rezistență activă și n-au îngăduit de la formarea poporului român atingerea etniei sale, chiar dacă n-au putut împiedeca, întotdeauna și temporar, subjugarea politică.

Vasile Goldiș a respins, cu argumente luate din întreaga istorie națională, sprijinîndu-se în același timp pe dreptul universal, dreptul de a continua, în numele unei cuceriri prin forță, o stăpînire peste oameni care, stăpîni peste pămîntul lor, și-au apărut și glia strămoșească și limba, cu mare strășnicie. Popoarele migratoare au găsit pe români aici — și acest lucru pentru Goldiș are o valoare și o semnificație aparte. După cum tot semnificativă a fost lupta cnejilor și a voievozilor români purtată cu întreaga lor oaste, așa cum vor face și domnii munteni și cei modoveni în întreg evul mediu pentru păstrarea hotarelor și a neatîrnării, a limbii și a obiceiurilor pămîntului românesc, a ființei lor naționale. „Nu există putere — spunea Goldiș — de a suci logica pînă acolo, ca invadării elementelor străine, dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului, cu scopul desființării noastre

naționale, să poată clătina dreptul nostru de prioritate asupra acestor teritorii“.

Ca un crez al său, al generației lui și al celor înaintașe, Vasile Goldiș, înainte de a chema mărita Adunare Națională a Românilor de „a primi și a enunța ca ale sale nouă puncte ale proiectului de Hotărîre“ lasă testamentar, celor de atunci și urmașilor, îndemnul ce se constituie într-un „strălucit prolog la un mare act politic“. Să jurăm credință de aici înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizațiunii umane. Cîtă vreme vom păstra aceste credințe, neamul nostru va trăi, se va întări „fericiți vor fi urmașii noștri pînă la sfîrșitul veacurilor.“

Găsim aici, sintetizată în cîteva cuvinte, marea semnificație a Hotărîrii de la 1 Decembrie 1918 — deschiderea realizată prin unirea tuturor românilor într-un cadru politic statul unitar spre împlinirea idealului național și al civilizației umane universale în același timp. Legarea lor împreună, chiar condiționare mersului înainte al României, sînt semnele înțelegerii pașilor hotărîtori ce se cuveneau făcuți prin angajarea fermă a României în lumea contemporană europeană, conduși fiind de legile lumii moderne avansate. De aceleași idei era călăuzită însăși Hotărîrea Marii Uniri.